

Ewa MAĆKOWIAK

WPŁYW PROCESU BOLOŃSKIEGO NA POZIOM KSZTAŁCENIA NA STUDIACH II STOPNIA NA UNIWERSYTECIE EKONOMICZNYM W KATOWICACH

THE IMPACT OF THE BOLOGNA PROCESS ON THE QUALITY OF EDUCATION OF MASTER'S PROGRAMMES AT THE UNIVERSITY OF ECONOMICS IN KATOWICE

Katedra Rachunkowości, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice
e-mail: ewa.mackowiak@ue.katowice.pl

Summary. One of the primary objectives of the Bologna process was the introduction of two-tier structure. The first step was addressed to a wide audience. A second degree, in turn, was addressed primarily to people who have a job and these studies aimed to raise qualifications compatible with the job to be performed. The idea has not proved to be in Polish realities. This was due to the perception that the completion of the Bachelor is incomplete higher education. This may be indicative of the fact that over 90% of people who have completed a first degree after obtaining the Bachelor or engineer title took studies at Master's degree. Wide access to studies in the second degree, not necessarily consistent with the direction of study undertaken at the first step, caused the need to adapt the programme of studies to those who were not familiar with basis of the economics. Translation.

Słowa kluczowe: Proces boloński, uzupełniające studia magisterskie, jakość kształcenia
Key words: The Bologna Process, the quality of education, master.

WSTĘP

Analiza wyników egzaminów wstępnych na studia II stopnia wskazuje na dwa podstawowe problemy związane z poziomem kształcenia. Po pierwsze, jest to obniżenie poziomu nauczania związanego z niskim poziomem wiedzy kandydatów. Po drugie, przyjęcie studentów, którzy ukończyli inne kierunki, również prowadzi do obniżenia poziomu nauczania. W artykule porównano kryteria przyjęć na studia II stopnia na ten kierunek na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach z rozwiązaniami proponowanymi w Wielkiej Brytanii i Danii.

Celem artykułu jest zaprezentowanie idei tworzenia dwustopniowych studiów będących konsekwencją procesu bolońskiego. Równorzędnym celem jest przedstawienie charakterystyk kandydatów na studia II stopnia na Wydziale Finansów i Ubezpieczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

MATERIAŁ I METODY

W artykule wykorzystano dane dotyczące charakterystyk kandydatów na dzienne uzupełniające studia magisterskie. Przeanalizowano, które uczelnie i jakie kierunki na studiach

I stopnia ukończyli kandydaci. Przeprowadzono analizę wyników egzaminów wstępnych na studia dzienne II stopnia. Zaprezentowano rozwiązania mające na celu podniesienie jakości kształcenia na studiach II stopnia.

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROCESU BOLOŃSKIEGO

Proces boloński jest ogólnoeuropejskim przedsięwzięciem, zapoczątkowanym w 1999 r. podpisaniem przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe z 29 krajów europejskich dokumentu zwanego Deklaracją bolońską. Istotą tego procesu były zmiany w systemach szkolnictwa wyższego w Europie, a ostatecznym celem było utworzenie w 2010 r. europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (European Higher Education Area), przyjętego przez ponad 40 państw.

Celem procesu bolońskiego, jako międzyrządowego procesu realizowanego w ścisłej współpracy ze środowiskiem akademickim, nie było stworzenie standardów, którym podlegałyby systemy szkolnictwa wyższego w poszczególnych krajach. Powstanie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego oznaczało, przede wszystkim, wypracowanie zasad współdziałania i wdrażania mechanizmów porównywania rozwiązań funkcjonujących w Europie, z uwzględnieniem zróżnicowania i autonomii poszczególnych państw i uczelni (Kramer 2011). Oznacza to, że proces boloński jest próbą zorganizowania systemu szkolnictwa wyższego w Europie tak, aby był on powszechnie zrozumiały i godny zaufania, a jednocześnie pozostał zróżnicowany (Floud 2006).

W Deklaracji bolońskiej, oprócz części ideologicznej, są zawarte postulaty określające sposoby realizacji celów przyświecających idei tworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego:

- wprowadzenie systemu „czytelnych” i porównywalnych stopni (dyplomów),
- wprowadzenie studiów dwustopniowych,
- wprowadzenie punktowego systemu rozliczania osiągnięć studentów (ECTS),
- wspieranie mobilności studentów i pracowników,
- współdziałanie w zakresie zapewniania jakości kształcenia,
- propagowanie spraw europejskich w kształceniu (europejski wymiar kształcenia) – Kraśniewski (2009).

Postulaty sformułowane w Deklaracji bolońskiej, Komunikacie praskim i Komunikacie berlińskim tworzą 10 podstawowych zadań – obszarów działania procesu bolońskiego. W ramach tych zadań można wyodrębnić:

- kształtowanie społecznego wymiaru szkolnictwa wyższego,
- rozwój studiów doktoranckich,
- opracowanie i wdrożenie struktur (ram) kwalifikacji,
- usuwanie przeszkód w zakresie uznawalności wykształcenia,
- usuwanie przeszkód ograniczających mobilność studentów i pracowników (From Berlin to Bergen),
- czytelne i porównywalne dyplomy,
- studia dwu- i trzystopniowe,
- ECTS,
- struktury, ramy kwalifikacyjne,

- współdziałanie w zakresie jakości kształcenia,
- europejski wymiar kształcenia,
- kształcenie się przez całe życie,
- współdziałanie uczelni i studentów,
- propagowanie atrakcyjności EOSW,
- synergiczny związek kształcenia i badań naukowych (Kraśniewski 2009).

Podstawową przesłanką uzasadniającą wprowadzenie studiów dwustopniowych była idea zwiększenia elastyczności systemu kształcenia na poziomie wyższym, tzn. zwiększenia możliwości tworzenia indywidualnych ścieżek kształcenia¹. Założeniem dwustopniowości było, przede wszystkim, szybsze wejście na rynek pracy z dyplomem ukończenia studiów wyższych i kontynuowanie kształcenia równocześnie z wykonywaniem obowiązków zawodowych lub podjęcie dalszych studiów w późniejszym czasie.

Wprowadzenie studiów I stopnia było szczególnie istotne w sytuacji masowego kształcenia na poziomie wyższym, kiedy wiele osób podejmujących studia nie byłoby w stanie sprostać dość wysokim wymaganiom, związanym tradycyjnie z uzyskaniem dyplomu magisterskiego. Występujący w Deklaracji bolońskiej postulat wprowadzenia studiów dwustopniowych był początkowo utożsamiany z modelem studiów: 3 + 2 (studia I stopnia – 3 lata, studia II stopnia – 2 lata). Jednak na wielu uczelniach istniejące lub nowo wprowadzane studia I stopnia nie są studiami trzyletnimi, a studia II stopnia – studiami dwuletnimi. W niektórych krajach istnieje rozróżnienie dyplomów odpowiadających ukończeniu studiów I stopnia: absolwenci trzyletnich studiów otrzymują dyplom typu *bachelor*, zaś absolwenci studiów czteroletnich – dyplom typu *advanced bachelor*. Mimo istniejących różnic w czasie trwania studiów I stopnia można dostrzec ogólną tendencję do minimalizacji tego czasu (Deklaracja bolońska ustala 3 lata jako minimalny czas trwania studiów I stopnia) (Trends II: Towards the European Higher Education Area... 2001). Znaczny poziom harmonizacji można natomiast zaobserwować w odniesieniu do łącznego czasu trwania studiów I i II stopnia – niemal wszędzie trwają one 5 lat.

Wprowadzanie studiów dwustopniowych na uczelniach europejskich przebiegło bardzo sprawnie, zwłaszcza że w ostatnich kilku latach w wielu krajach transformacja struktury studiów została wymuszona ustawowo. Struktura dwustopniowa dominuje nawet w krajach, w których środowisko akademickie wykazuje znaczny sceptycyzm wobec reform bolońskich.

Studia dwustopniowe stały się więc dominującym modelem kształcenia w krajach europejskich. Jednak niektóre uczelnie deklarują wolę pozostawienia studiów jednolitych prowadzących bezpośrednio do uzyskania dyplomu odpowiadającego ukończeniu studiów II stopnia. Często wiąże się to ze specyfiką kierunku studiów (studia medyczne, studia prawnicze). Sytuacja w tym zakresie ulega także istotnym zmianom. W wielu krajach liczba kierunków, na których zdecydowano się pozostawić takie studia, została znacznie ograniczona.

Terminy *bachelor* (licencjat, inżynier) i *master* (magister) są używane we wszystkich państwach, a ogólne nazwy stopni (dyplomów) odpowiadają ukończeniu studiów I i II stopnia. Niezależnie od ustaleń dotyczących nominalnego czasu trwania studiów różnicowanie form kształcenia w celu dostosowania ich do potrzeb potencjalnych studentów (oprócz studiów

¹Indywidualne ścieżki kształcenia nie do końca zostały wprowadzone przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.

stacjonarnych studia dla osób pracujących, studia „na odległość”) spowodowało, że coraz częściej, zamiast wyrażać długość cyklu studiów w latach, używa się do tego punktów ECTS, traktując pełny rok studiów prowadzonych w systemie stacjonarnym jako odpowiednik 60 punktów. Model studiów dwustopniowych obecnie oznacza:

- 1) uzyskanie dyplomu licencjata (ukończenie studiów I stopnia), co wymaga zdobycia 180–240 punktów ECTS;
- 2) uzyskanie dyplomu magistra (ukończenie studiów II stopnia), co wymaga zdobycia 300 punktów ECTS, licząc od rozpoczęcia studiów I stopnia, z czego co najmniej 60 punktów ECTS należy uzyskać na poziomie zaawansowanym (*graduate level*). Przyjmuje się, zatem, że ścieżka kształcenia prowadząca do uzyskania dyplomu *master* może mieć następującą postać (symbole L i M oznaczają liczbę punktów ECTS uzyskiwaną na studiach prowadzących do dyplomu licencjata i magistra; Kraśniewski 2009):
 - 180 L + 120 M;
 - 240 L + 90–120 M, z czego 30–60 M można uzyskać w wyniku uznania osiągnięć z ostatniego roku studiów I stopnia;
 - 300 M, co oznacza zintegrowany program studiów I i II stopnia, prowadzący bezpośrednio do dyplomu magistra.

IDEA PROCESU BOLOŃSKIEGO A POLSKIE REALIA

Idea, przyświecająca dwustopniowości studiów, nie do końca została w Polsce przyjęta. Podstawowym założeniem było przede wszystkim szybsze wejście absolwentów na rynek pracy, a dopiero w drugiej kolejności podejmowanie studiów II stopnia. Przykładowo w Wielkiej Brytanii większość studentów kończy edukację na poziomie licencjatu, natomiast tylko nieliczni decydują się na drugi stopień. Zapewne bardzo duże znaczenie mają tutaj dwie kwestie. Po pierwsze, potrzeba wykształcenia. Jest wiele miejsc pracy, które nie wymagają ukończenia studiów stopnia II. Najlepszym przykładem może być zawód księgowego. Księgowa, która pracuje w dziale księgowości, nie musi mieć ukończonych studiów magisterskich; wystarczą studia licencjackie. Po drugie, koszt studiowania. Studia II stopnia są stosunkowo drogie i nie każdy może sobie na nie pozwolić. Jednak w Polsce 90% absolwentów studiów I stopnia kontynuuje naukę na studiach II stopnia.

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach na dzienne uzupełniające studia magisterskie przyjmuje wszystkich kandydatów, którzy ukończyli studia licencjackie i zdali egzamin wstępny. Dla porównania: w Copenhagen Business School, aby studiować na studiach II stopnia na kierunku finanse, należy uzyskać minimum 30 punktów ECTS z ekonomii, finansów lub metod ilościowych. Na University of Southern Denmark, aby kandydat został przyjęty na drugi stopień studiów na kierunku rachunkowość i ekonomia musi na studiach I stopnia uzyskać 100 punktów ECTS, przy czym dokładnie określono wymagane przedmioty; są to: matematyka (10 pkt), statystyka (10 pkt), mikroekonomia (20 pkt), makroekonomia (10 pkt), ekonometria (10 pkt), rachunkowość (10 pkt), finanse (10 pkt) oraz inne przedmioty ekonomiczne (25 pkt). Dla kierunku rachunkowość i finanse kryterium przyjęcia jest uzyskanie 75 pkt ECTS z przedmiotów ekonomicznych na studiach I stopnia. Z powyższej analizy wynika, że w przypadku uczelni w Danii student nie ma możliwości studiowania na studiach

II stopnia, jeśli na studiach I stopnia kształcił się na całkowicie innym kierunku. Powyższe wymogi mają zagwarantować wysoki poziom studiów II stopnia, jednak ograniczają możliwość studiowania osobom, które nie mają podstawowych wiadomości niezbędnych do efektywnego studiowania.

CHARAKTERYSTYKA KANDYDATÓW NA STUDIA II STOPNIA

Analizując w roku 2015 sylwetki kandydatów na uzupełniające studia magisterskie na kierunku finanse i rachunkowość, należy podkreślić, że 75% kandydatów ukończyło studia na kierunkach ekonomicznych, natomiast tylko 53% ukończyło studia I stopnia w zakresie finansów i rachunkowości. Zestawienie ukończonych kierunków zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1. Ukończone kierunki studiów przez osoby przyjęte na studia II stopnia na kierunek finanse i rachunkowość w roku 2015 (studia stacjonarne)

Lp.	Ukończony kierunek studiów I stopnia	Liczba przyjętych	Struktura [%]
1	Finanse i rachunkowość	296	52,67
2	Ekonomia	59	10,50
3	Zarządzanie	47	8,36
4	Finanse i zarządzanie w ochronie zdrowia	46	8,18
5	Analityka gospodarcza	23	4,09
6	Matematyka	20	3,56
7	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	18	3,20
8	Gospodarka przestrzenna	18	3,20
9	Gospodarka i zarządzanie publiczne	6	1,067
10	Administracja	6	1,067
11	Logistyka	5	0,89
12	Gospodarka turystyczna	2	0,356
13	<i>International business</i>	2	0,356
14	Filologia angielska	2	0,356
15	Filologia francuska	1	0,178
16	Filologia rosyjska	1	0,178
17	<i>Bachelor in management</i>	1	0,178
18	Górnictwo i geologia	1	0,178
19	Fizyka techniczna	1	0,178
20	Wychowanie fizyczne	1	0,178
21	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna	1	0,178
22	Ewidencja i audyt	1	0,178
23	Elektrotechnika	1	0,178
24	Zarządzanie i inżynieria produkcji	1	0,178
25	<i>Modern business</i> – zarządzanie i rachunkowość	1	0,178
26	Zarządzanie w turystyce, hotelarstwie i gastronomii	1	0,178
	Razem	562	100,00

Źródło: opracowano na podstawie danych Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Na studiach zaocznych 83% kandydatów ukończyło kierunek ekonomiczny, a jedynie 58% studia I stopnia w zakresie finansów i rachunkowości (tab. 2). Zestawienie uczelni, które ukończyli kandydaci, przedstawiono w tab. 3.

Tabela 2. Ukończone kierunki studiów przez osoby przyjęte na studia II stopnia na kierunek finanse i rachunkowość w roku 2015 (studia niestacjonarne)

Lp.	Ukończony kierunek studiów I stopnia	Liczba przyjętych	Struktura [%]
1	Finanse i rachunkowość	200	58,14
2	Ekonomia	31	9,01
3	Zarządzanie	27	7,85
4	Finanse i zarządzanie w ochronie zdrowia	9	2,62
5	Analityka gospodarcza	2	0,58
6	Matematyka	11	3,20
7	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	4	1,16
8	Gospodarka przestrzenna	1	0,29
9	Gospodarka i zarządzanie publiczne	1	0,29
10	Administracja	8	2,32
11	Logistyka	5	1,45
12	Gospodarka turystyczna	3	0,87
13	<i>International business</i>	2	0,58
14	Filologia angielska	1	0,29
15	Filologia romańska	1	0,29
16	Filologia rosyjska	1	0,29
17	Filologia germańska	3	0,87
18	Filologia hiszpańska (iberystyka)	2	0,58
19	Filologia czeska	1	0,29
20	Informatyka i ekonometria	1	0,29
21	Górnictwo i geologia	4	1,16
22	Inżynieria bezpieczeństwa	1	0,29
23	Zarządzanie i marketing	2	0,58
24	Budownictwo	2	0,58
25	Biotechnologia	2	0,58
26	Stosunki międzynarodowe	1	0,29
27	Zarządzanie i inżynieria produkcji	4	1,16
28	<i>Modern business</i> – zarządzanie i rachunkowość	6	1,74
29	Turystyka i rekreacja	1	0,29
30	Politologia	1	0,29
31	Inżynieria środowiska	1	0,29
32	Prawo	1	0,29
33	Logistyka inżynierska	1	0,29
34	Finanse i ubezpieczenia	1	0,29
35	Ekonomia, inwestycje, nieruchomości	1	0,29
36	Rachunkowość i ubezpieczenia	1	0,29
Razem		344	100,00

Źródło: opracowano na podstawie danych Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Z tabeli 3 wynika, że na studia II stopnia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach są przyjmowani wszyscy kandydaci, którzy zdadzą egzamin wstępny. Uczelnia ta nie stawia wymogów dotyczących ukończonych studiów I stopnia.

Tabela 3. Absolwenci uczelni przyjęci na studia niestacjonarne II stopnia w roku 2015 na kierunku finanse i rachunkowość na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach

Studia dzienne	Studia zaoczne
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Uniwersytet Śląski w Katowicach	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Uniwersytet Opolski	Uniwersytet Gdański
Uniwersytet Łódzki	Uniwersytet Śląski w Katowicach
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Uniwersytet Łódzki
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Uniwersytet Zielonogórski
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Politechnika Opolska	Uniwersytet Rzeszowski
Politechnika Śląska	Politechnika Częstochowska
Politechnika Gdańska	Politechnika Śląska
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	Politechnika Opolska
Politechnika Częstochowska	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki
Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Chorzowie	Politechnika Łódzka
Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
Wyższa Szkoła Bankowości i Finansów w Katowicach	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej
Wyższa Szkoła Finansów i Prawa	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Wydział Zamiejscowy w Cieszynie
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy	Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Chorzowie
Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy	Wyższa Szkoła Bankowości i Finansów w Katowicach
Żytomierski Narodowy Agroekologiczny Uniwersytet	Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. W. Korfańskiego w Katowicach
Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach	Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. Gen. J. Ziętki w Katowicach
	Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji z Siedzibą w Bytomiu
	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego – Wydział Zamiejscowy w Tychach
	Wyższa Szkoła Humanitas
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
	Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy
	Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu
	Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie
	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu
	Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach
	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach

Źródło: opracowano na podstawie danych Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

ANALIZA WYNIKÓW EGZAMINU WSTĘPNEGO NA STUDIA STACJONARNE II STOPNIA Z LAT 2012/2013 I 2013/2014

W roku 2015/2016 na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach odstąpiono od przeprowadzenia egzaminów wstępnych na dzienne studia II stopnia. W poprzednich latach egzaminy wstępne na studia stacjonarne II obejmowały test wielokrotnego wyboru składający

się z 40 pytań, w tym 10 pytań ze statystyki i z podstaw ekonometrii, 10 pytań z ekonomii, 10 pytań z finansów i rachunkowości oraz 10 pytań z zarządzania. Drugą część stanowił test zawierający 20 pytań jednokrotnego wyboru z języka obcego: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego, hiszpańskiego lub włoskiego. Kandydat mógł uzyskać maksymalnie 60 punktów. W roku akademickim 2012/2013 egzamin wstępny na studia stacjonarne, zgodnie z uchwałą Senatu, zdawali wszyscy kandydaci, z wyjątkiem absolwentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach oraz Wyższej Szkoły Bankowości i Finansów w Katowicach, a także Górnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości im. K. Goduli w Chorzowie. Egzamin wstępny zdawało 419 kandydatów.

W roku 2013/2014 egzamin wstępny na studia stacjonarne, zgodnie z uchwałą Senatu, zdawali wszyscy kandydaci, z wyjątkiem absolwentów tych samych uczelni co w 2012 r. Egzamin wstępny zdawało 269 kandydatów.

Rozkład punktów uzyskanych w latach 2012/2013 oraz 2013/2014 przedstawiają tab. 4, 5, 6.

Tabela 4. Rozkład punktów uzyskanych przez kandydatów zdających egzamin wstępny na Wydział Finanse i Ubezpieczenia

2012/2013		2013/2014	
liczba punktów	liczba osób	liczba punktów	liczba osób
0–9	3	0–9	6
10–17	85	10–14	31
18–24	172	15–19	78
25–29	97	20–24	79
30–39	61	25–29	49
40–49	1	30–34	21
50–60	0	35–39	4
		40–44	1
		45–60	0

Źródło: opracowano na podstawie danych Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Tabela 5. Zestawienie liczby punktów z poszczególnych przedmiotów w roku 2012/2013

Przedmiot	Średnia liczba punktów	Procent maksymalnej liczby punktów
Statystyka i ekonometria	2,045	20,45
Ekonomia	3,143	31,43
Finanse i rachunkowość	3,549	35,49
Zarządzanie	2,625	26,25
Razem przedmioty ekonomiczne	11,362	28,405
Języki obce	11,301	56,505
Ogółem	22,663	37,772

Tabela 6. Zestawienie liczby punktów z poszczególnych przedmiotów w roku 2013/2014

Przedmiot	Średnia liczba punktów	Udział w maksymalnej liczbie punktów [%]
Statystyka i ekonometria	0,892	8,92
Ekonomia	3,138	31,38
Finanse i rachunkowość	2,494	24,94
Zarządzanie	2,186	21,86
Razem przedmioty ekonomiczne	8,71	21,775
Języki obce	12,32	61,598
Ogółem	21,104	35,17

W roku 2012/2013 spośród 419 zdających egzamin wstępny na studia przyjęto 331 osób, które uzyskały co najmniej 18 punktów. Najwięcej (47 punktów), czyli 78% maksymalnej liczby punktów uzyskała jedna osoba, 3 osoby uzyskały 38 punktów (63,33% maksymalnej liczby punktów). W roku 2013/2014 spośród 269 zdających egzamin wstępny na studia przyjęto 232 osoby, które uzyskały co najmniej 15 punktów. Najwięcej, tj. 42 punkty uzyskała jedna osoba (70% maksymalnej liczby punktów), również jedna osoba uzyskała 39 punktów (65% maksymalnej liczby punktów).

Należy uwagę zwrócić na fakt, iż poziom przygotowania kandydatów w roku 2013/2014 był niższy niż w latach poprzednich. W rekrutacji na rok akademicki 2012/2013 spośród 419 zdających egzamin wstępny na studia przyjęto 331 osób, które uzyskały co najmniej 18 punktów. W kolejnym roku przyjęto 232 osoby, które uzyskały co najmniej 15 punktów; w roku 2012/2013 przyjęto zatem 79% kandydatów, natomiast w kolejnym roku akademickim – 86% kandydatów.

Poziom przygotowania kandydatów w omawianych latach był podobny jak w latach poprzednich. Dla porównania zaprezentowano wyniki egzaminów wstępnych z lat 2008/2009, 2010/2011 oraz 2011/2012.

W roku akademickim 2008/2009 test kompetencji pisali wszyscy kandydaci przyjęci na studia II stopnia, czyli 439 studentów. Średnia liczba punktów z przedmiotów związanych z kierunkiem studiów wynosiła 11,93 na możliwych 35, co stanowiło 34,11% (Biolik i Madej 2011). W roku akademickim 2009/2010 egzamin wstępny na studia stacjonarne zdało 381 kandydatów. Łączna średnia liczba punktów z części dotyczącej przedmiotów ekonomicznych wyniosła 9,71, co w stosunku do maksymalnej liczby, wynoszącej 40 punktów, stanowi zaledwie 24,29%.

W roku 2010/2011 egzamin wstępny zdawało 383 kandydatów; na studia przyjęto 371 osób, które uzyskały co najmniej 15 punktów. Najwięcej punktów (44) uzyskała jedna osoba. Łączna średnia liczba punktów, uzyskana z części dotyczącej przedmiotów ekonomicznych (statystyki, ekonomii, finansów i rachunkowości oraz zarządzania), wynosiła 9,8866, co w stosunku do maksymalnej liczby, wynoszącej 40 punktów, stanowi zaledwie 24,72%. Łączna średnia liczba punktów, uzyskana z części dotyczącej języka obcego, wynosiła 11,3185, co w stosunku do maksymalnej liczby, wynoszącej 20 punktów, stanowi 56,5925%. Łączna przeciętna liczba punktów z całości wynosiła 22,51, co w stosunku do łącznej maksymalnej liczby punktów, wynoszącej 60, stanowi zaledwie 37,52%.

Na rok akademicki 2011/2012 na studia przyjęto tych kandydatów, którzy uzyskali co najmniej 14 punktów, czyli 23,33% maksymalnej liczby punktów. Łączna przeciętna liczba punktów z całego egzaminu wynosiła 22,2, co w stosunku do łącznej maksymalnej liczby punktów, wynoszącej 60, stanowiło zaledwie 37,02%. Łączna średnia liczba punktów z przedmiotów ekonomicznych wynosiła 10,238 (co stanowiło zaledwie 25,59% maksymalnej liczby punktów), a z języka obcego – 11,974, co w stosunku do maksymalnej liczby, wynoszącej 20 punktów, stanowiło 59,87%.

Tabela 7. Średnia liczba uzyskanych punktów przez kandydatów w kolejnych latach

	Rok 2010/2011	Rok 2011/2012	Rok 2012/2013	Rok 2013/2014
Przedmioty ekonomiczne	9,8866	10,238	11,362	8,71
Języki obce	11,3185	11,974	11,301	12,32
razem	21,2051	22,212	22,663	21,03
Udział procentowy	35,341	37,02	37,777	35,05

Wyniki egzaminów wstępnych na studia stacjonarne II stopnia świadczą o bardzo niskim poziomie wiedzy kandydatów z przedmiotów ekonomicznych. W kolejnych latach średnia liczba uzyskanych punktów nie przekraczała 30% maksymalnej liczby punktów. Z języków obcych kandydaci uzyskiwali przeciętnie 56%–59% maksymalnej liczby punktów. Niski poziom wiedzy kandydatów ma wpływ na poziom i jakość kształcenia na studiach II stopnia. Studenci, którzy ukończyli kierunki nieekonomiczne, nie są w stanie na zajęciach wyrównawczych uzupełnić braków z wiedzy ekonomicznej. Należałoby więc wprowadzić dodatkowy próg punktowy, dotyczący części przedmiotów ekonomicznych (pierwszych 40 pytań). Zmusiłoby to kandydatów do odpowiedniego przygotowania się do egzaminu wstępnego z przedmiotów ekonomicznych.

Z przeprowadzonych analiz egzaminów wstępnych, analiz programów studiów i wyników testów z zajęć wyrównawczych, przeprowadzonych przez pełnomocnika rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach do spraw jakości, wynika, że wskazane byłyby następujące rozwiązania:

- 1) wprowadzenie dwóch ścieżek kształcenia na studiach II stopnia – jednej dla kontynuujących kierunki ekonomiczne, drugiej – dla nieekonomistów albo
- 2) wprowadzenie dla absolwentów studiów nieekonomicznych I stopnia obowiązkowych przedmiotów należących do kanonu wiedzy ekonomicznej, takich jak: ekonomia, podstawy finansów i podstawy rachunkowości, podstawy zarządzania (na kierunku zarządzanie), podstawy statystyki i podstawy ekonometrii, w miejsce przedmiotów do wyboru, albo
- 3) wprowadzenie dodatkowego semestru wyrównawczego dla nieekonomistów, podczas którego zdobyliby oni odpowiednią wiedzę i zdali egzaminy z podstawowych przedmiotów ekonomicznych.

Aktualnie obowiązujące nieekonomistów zajęcia wyrównawcze nie spełniają swojej funkcji ze względu na ich fakultatywny charakter. Słuchacze piszą łączny test z przedmiotów, z których są prowadzone zajęcia wyrównawcze. Jednak niezaliczenie tego testu nie powoduje żadnych konsekwencji.

Rozwiązanie, jakie przyjęte zostało na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach, związane z przyjęciem na uzupełniające studia magisterskie również osób, których dotychczasowe studia w żaden sposób nie były związane z finansami i rachunkowością, to podział studentów na trzy grupy. Pierwszą grupę stanowią studenci, którzy studiowali na kierunkach zgodnych z kierunkami ekonomicznymi, proponowanymi przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ale nie studiowali na kierunku finanse i rachunkowość. Dla tych studentów utworzono dwa przedmioty wyrównawcze – zaawansowaną rachunkowość finansową i finanse korporacji. Drugą grupę studentów stanowią studenci, którzy nie studiowali na kierunkach proponowanych przez Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. Ta grupa studentów dodatkowo uczestniczy w kursie wyrównawczym. Trzecią grupę stanowią studenci kontynuujący studia na kierunku finanse i rachunkowość.

Sytuacja taka niewątpliwie powoduje, że obniża się poziom nauczania. Bardzo trudno pracuje się z grupami o bardzo różnym poziomie wiedzy podstawowej, niezbędnej do dalszego studiowania. Na kierunku finanse i rachunkowość bardzo dużym problemem są seminaria magisterskie, w których uczestniczą osoby, niemające wcześniej styczności z rachunkowością czy finansami.

PODSUMOWANIE

Jednym z podstawowych założeń procesu bolońskiego było wprowadzenie dwustopniowej struktury studiów. Studia I stopnia dotyczyły dużej grupy odbiorców. Studia II stopnia natomiast dotyczyły przede wszystkim osób, które podjęły pracę, a studia te miały na celu podniesienie kwalifikacji zgodnych z wykonywanym zawodem. To nie sprawdziło się jednak w polskich realiach, ponieważ funkcjonuje przekonanie, że ukończenie studiów licencjackich oznacza niepełne wykształcenie wyższe. Świadczyć o tym może fakt, iż ponad 90% osób, które ukończyły studia I stopnia bezpośrednio po uzyskaniu tytułu licencjata lub inżyniera, podejmuje studia magisterskie.

Szeroki dostęp do studiów II stopnia na kierunku niekoniecznie zgodnym z kierunkiem studiów I stopnia spowodował konieczność dostosowania programu studiów także do osób, które nie mają opanowanej wiedzy z zakresu ekonomii.

Przyjęcie kandydatów na studia II stopnia nieposiadających podstawowej wiedzy z zakresu rachunkowości negatywnie wpływa na poziom studiów. Patrząc na ten problem z perspektywy uczelni, można dojść do wniosku, że skoro student decyduje się kontynuowanie nauki na kierunku całkowicie odmiennym od kierunku studiów I stopnia, to musi ponieść wszelkie konsekwencje takiej decyzji. Oznacza to potrzebę dużo większego zaangażowania się w pracę przy samodzielnym zdobywaniu wiedzy z zakresu ekonomii. Patrząc z perspektywy studenta, można stwierdzić, że skoro uczelnia nie wymaga od kandydatów podstaw wiedzy z zakresu studiów I stopnia, to oznacza, że nie będzie miał on problemów na studiach II stopnia bez znajomości wspomnianego kanonu.

PIŚMIENNICTWO

- Biolik J., Madej E.** 2011. Próba oceny jakości kształcenia na podstawie analizy wyników sesji oraz ankiet absolwentów, w: *Kompetencje absolwentów studiów ekonomicznych. Perspektywa nauki i biznesu*. Red. K. Jędralska, J. Bernais. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach.
- Floud R.** 2006. *Convergence and diversity*. EUA Bologna Handbook, Raabe Academic Publishers.
- Kramer J.** 2011. Efekty kształcenia a kompetencje naukowe i dydaktyczne nauczycieli akademickich (w polskich realiach), w: *Kompetencje absolwentów studiów ekonomicznych. Perspektywa nauki i biznesu*. Red. K. Jędralska, J. Bernais. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach.
- Kraśniewski A.** 2009. *Proces boloński to już 10 lat*. Warszawa, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
- From Berlin to Bergen – General report of the Bologna Follow-up Group.** 2005, www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna, dostęp: 2.11.2015.
- Trends II: Towards the European Higher Education Area – survey of main reforms from Bologna to Prague** by **G. Haug and Ch. Tauch**, European University Association, www.eua.be/trends-in-european-higher-education, dostęp: 2.11.2015.

